

MITIGATIEPLAN KERKUIL

Overhorsterweg 37, Voorthuizen

7 januari 2016
projectnummer 038-15

Van Bommel FAUNAWERK
Ecologisch advies, veldwerk, projectuitvoering

Van Bommel FAUNAWERK

Dreijenlaan 2
6703 HA Wageningen

Mobiel: +31 (0) 6 - 2741 6188

www.vanbommel-faunawerk.nl

Email: info@vanbommel-faunawerk.nl

Documentatiepagina

Opdrachtgever:	De heer van H. van Middendorp
Titel:	Mitigatieplan kerkuil
Subtitel:	Overhorsterweg 37, Voorthuizen
Datum:	7 januari 2016
Aantal pagina's incl. bijlagen	24
Status rapport:	goedgekeurd
Uitvoering:	Van Bommel FAUNAWERK Frans van Bommel M.Sc.
Projectnummer:	038-15
Trefwoorden:	Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet, Natuurnetwerk Nederland, natuuronderzoek, oriënterend onderzoek, effectbeschrijving

Van Bommel FAUNAWERK is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Van Bommel FAUNAWERK; opdrachtgever vrijwaart Van Bommel FAUNAWERK voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Deze inventarisatie is zorgvuldig uitgevoerd. De opdrachtgever dient zich er van bewust te zijn dat tussen het tijdstip van inventarisatie en uitvoering van werkzaamheden, beschermde soorten zich op het perceel kunnen vestigen. Van Bommel FAUNAWERK kan dan ook geen aansprakelijkheid aanvaarden voor kosten en/of vertragingen, voortvloeiend uit het voorkomen van beschermde soorten.

© Van Bommel FAUNAWERK

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven genoemd en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven genoemd en Van Bommel FAUNAWERK, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	4
2.	GEGEVENS VAN DE LOCATIE EN GEBRUIK DOOR FLORA EN FAUNA	5
2.1.	Locatie plangebied	5
2.2.	Beschrijving plangebied	5
2.3.	Conclusies quickscan flora en fauna en aanvullend onderzoek kerkuil.....	7
3.	VOORGENOMEN INGREEP OP DE LOCATIE EN ONDERBOUWING	9
3.1.	Beoogde activiteiten en wijze van uitvoering	9
3.2.	Doel en belang van activiteiten	9
3.3.	Planning en onderbouwing van activiteiten.....	9
3.4.	Alternatieven	10
4.	EFFECTEN VAN DE INGREEP OP FLORA EN FAUNA	11
4.1.	Ecologie kerkuil	11
4.2.	Effecten op korte termijn op beschermde soorten	12
4.3.	Effecten lange termijn op gunstige staat van instandhouding	12
4.4.	Verbodsbepalingen Flora- en faunawet	13
5.	ECOLOGISCH WERKPROTOCOL	14
5.1.	Mitigerende maatregelen	14
5.2.	Tijdstip en locatie mitigerende maatregelen	15
5.3.	Zorgvuldig handelen en zorgplicht	16
6.	SAMENVATTING	18
7.	LITERATUUR	20

BIJLAGEN

BIJLAGE 1. TOETSINGSSCHEMA KERKUIL FLORA- EN FAUNAWET

BIJLAGE 2. INRICHTINGSSCHETS PLANLOCATIE

BIJLAGE 3. NESKASTEN VOOR KERKUIL

1. INLEIDING

De planlocatie Overhorsterweg 37 in Voorthuizen bestaat uit een voormalige melkveehouderij. Er zijn twee bedrijfswoningen en een aantal bedrijfsgebouwen aanwezig. De initiatiefnemer is voornemens een functieverandering door te voeren. Hierbij zal een belangrijk deel van de bedrijfsbebouwing gesloopt worden en zal tevens een deel van het terrein natuurvriendelijk ingericht worden.

Uit de eerder uitgevoerde quickscan flora en fauna en het aanvullend onderzoek naar de kerkuil (rapportnr. 024-15) is gebleken dat er een roestplaats in een van schuren aanwezig is. Door de voorgenomen ontwikkelingen op de onderzoekslocatie zal als gevolg van de sloop van agrarische bedrijfsbebouwing, de roestplaats van een kerkuil verdwijnen. Deze roestplaats bevindt zich in de werkplaats van het middelste bedrijfsgebouw en wordt buiten het broedseizoen door de kerkuil gebruikt. Gelet op de mate van gebruik, wordt verondersteld dat de vaste rust- en verblijfplaats een essentieel onderdeel is van het leefgebied, en geldt daarmee als jaarrond beschermd.

Voor de kerkuil is in januari 2015 door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) een hernieuwde soortenstandaard opgesteld. Een soortenstandaard bevat algemene maatregelen die normaal gesproken een positief effect hebben op de instandhouding van de bedreigde soort of individuen. In het voorliggende mitigatieplan is aangehaakt op de maatregelen zoals vermeld in de soortenstandaard van de kerkuil.

De volgende onderzoeksvragen zijn in het voorliggende rapport beantwoord:

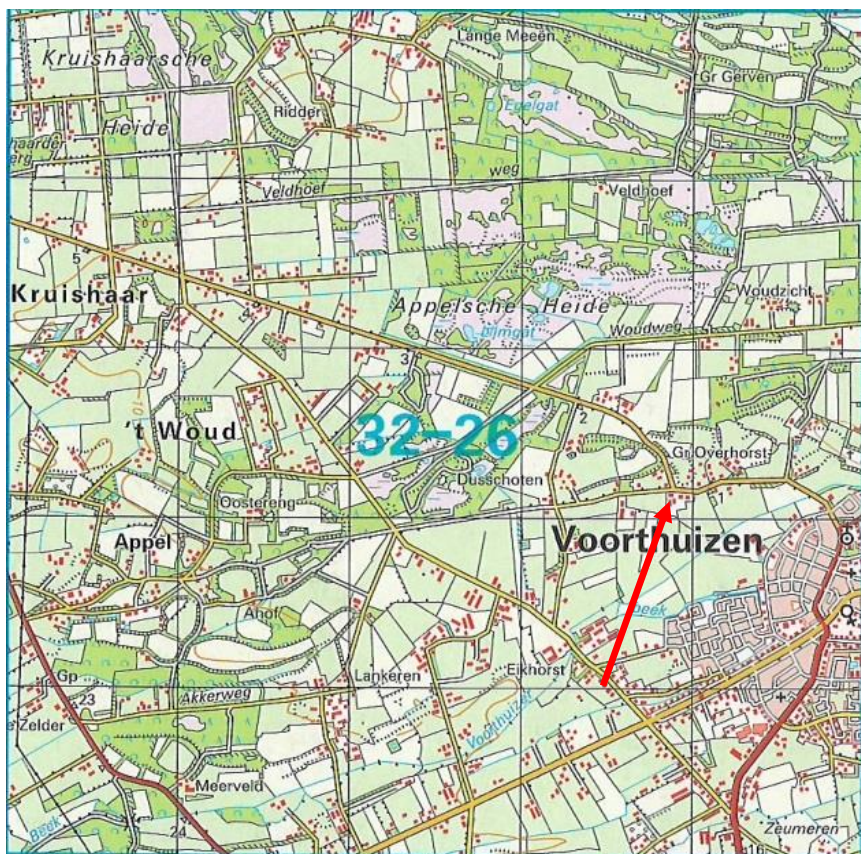
- Welke beschermde soorten zijn in het plangebied aanwezig?
- Welke functie heeft het plangebied voor de soorten?
- Wat is de omvang en duurzame staat van instandhouding van de bij de ingreep betrokken populaties van beschermde soorten?
- Blijft de functionaliteit van de voortplantingsplaatsen en vaste rust- of verblijfplaatsen behouden?
- Welke eigenschappen van het gebied moeten gemitigeerd of gecompenseerd worden?
- Hoe groot wordt het succes van de te nemen maatregelen ingeschat?
- Welke maatregelen moeten getroffen worden om aan de plicht tot zorgvuldig handelen en de zorgplicht te voldoen?
- Zijn er voor de streng beschermde soorten geen andere bevredigende oplossingen.

De firma Agroplan heeft, op verzoek van de heer van Middendorp, Van Bommel FAUNAWERK opdracht gegeven voor het opstellen van een mitigatieplan om de roestplaats van de kerkuil te mitigeren.

2. GEGEVENS VAN DE LOCATIE EN GEBRUIK DOOR FLORA EN FAUNA

2.1. Locatie plangebied

De planlocatie, het voormalig agrarisch bedrijf aan de Overhorsterweg 37, is gelegen in het buitengebied ten noordwesten van de kern van Voorthuizen (gemeente Barneveld). De planlocatie is gelegen in kilometerhok 168-467 of te wel 32-26-34 volgens de indeling van de inventarisatieatlas (figuur 1).

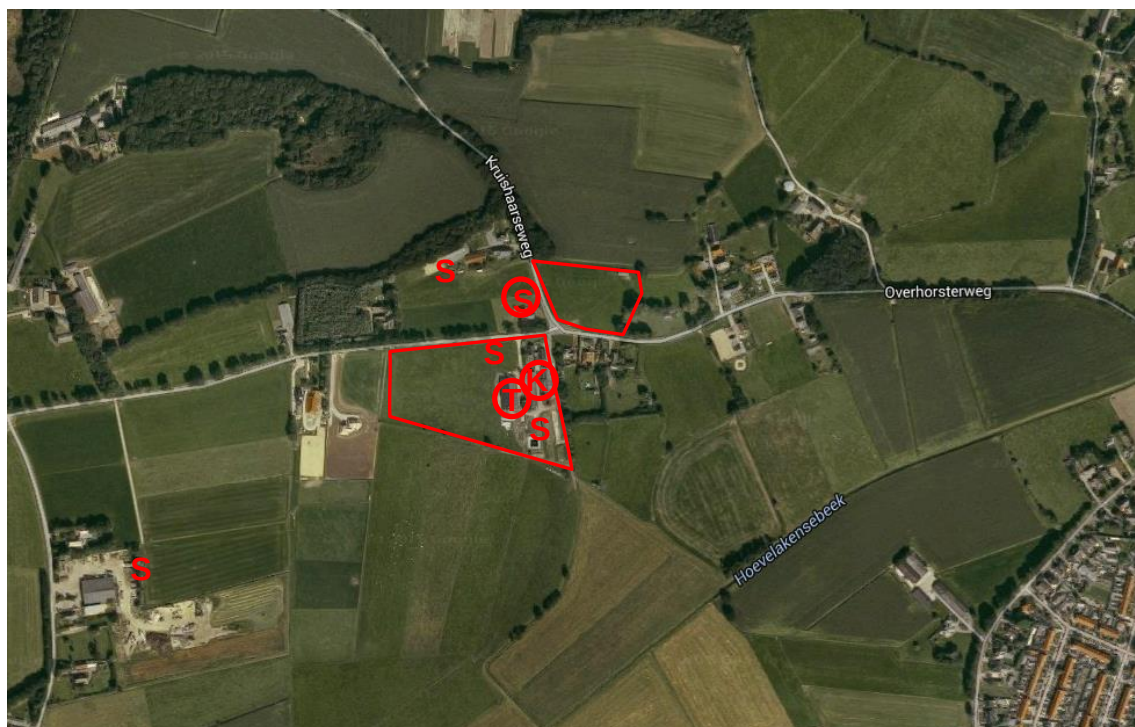
Figuur 1. Topografische kaart (atlasblok 32-26) met onderzochte locatie in Voorthuizen

2.2. Beschrijving plangebied

Op het erf van de voormalige melkveehouderij bevinden zich een bedrijfswoning met een aangebouwd kantoor waarin zich aan de achterkant nog een stal bevindt. Daarnaast bevindt zich nog een tweede bedrijfswoning in het middelste bedrijfsgebouw. In totaal is er circa 2.000 m² agrarische bedrijfsbebouwing aanwezig.

De omgeving van de Overhorsterweg bestaat voornamelijk uit agrarisch buitengebied, met zowel grasland als akkerbouw, en enkele woonhuizen verspreid door het gebied. Ten noorden van de planlocatie bevindt zich bos en nieuw ingericht natuurgebied (figuur 2).

Landschappelijk gezien ligt de locatie op de grens van het heideontginningslandschap, aan de zuidkant van de Overhorsterweg, en het kampenlandschap, ten noorden van de Overhorsterweg. Het Kampenlandschap wordt gekenmerkt door kleinschalige percelen omzoomd door houtwallen en houtsingels, terwijl het heideontginningslandschap gekenmerkt wordt door grote rechthoekige percelen en weinig opgaande beplanting.

Figuur 2. Planlocatie met het onderzochte gebied, met observaties en verblijfplaatsen van (K) kerkuil, (T) torenvalk en (S) steenuil. Een omcirkelde K, T of S betekent een vaste rust- of verblijfplaats (nestlocatie/roestplaats).

De foto's op de pagina hierna, genomen tijdens het veldbezoek op 7 mei jl., geven een impressie van het plangebied. Hieronder volgt een toelichting per foto.

- Foto 1. Blik op de drie schuren/stallen achter het woonhuis.
- Foto 2. Blik op het oostelijke en middelste bedrijfsgebouw.
- Foto 3. Roestplaats van kerkuil in werkplaats in middelste bedrijfsgebouw.
- Foto 4. Roestplaats van torenvalk in open kapschuur, westelijke bedrijfsgebouw.

Foto 1.

Foto 2.

Foto 3.

Foto 4.

2.3. Conclusies quickscan flora en fauna en aanvullend onderzoek kerkuil

Door Van Bommel Faunawerk is in het voorjaar en zomer 2015 onderzoek uitgevoerd op de planlocatie. Uit deze quickscan flora en fauna en het aanvullend onderzoek naar de kerkuil, waarbij een drietal veld-/avondbezoeken zijn uitgevoerd, is het volgende gebleken (rapportnr. 024-15).

Conclusies quickscan flora en fauna en aanvullend onderzoek kerkuil

Kerkuil

De kerkuil heeft een vaste rust-/slaapplaats in de werkplaats in de middelste schuur (figuur 2) en deze wordt buiten het broedseizoen door de kerkuil gebruikt. Tijdens de eerste twee veldbezoeken is de kerkuil niet aangetroffen, tijdens het derde veldbezoek dd. 13 juli was deze echter weer aanwezig. Dit komt overeen met de waarnemingen van de heer van Middendorp die sinds het eind van de winter 2014/'15 geen activiteit meer heeft waargenomen. Vermoedelijk heeft de kerkuil gebroed op een van de twee nestlocaties in de omgeving, een op circa 500 meter en een tweede op circa 700 meter afstand van de planlocatie (mond. med. dhr. Hofs, Kerkuilenwerkgroep IVN Barneveld).

Gelet op de mate van gebruik, wordt verondersteld dat de vaste rust- en verblijfplaats een essentieel onderdeel is van het leefgebied, en geldt daarmee als jaarrond beschermd. Mitigatie van de roestplaats is noodzakelijk om de functionaliteit van het leefgebied te behouden en overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen. Een optie zou zijn, een kerkuilennestkast in een van de nieuw te realiseren bijgebouwen te plaatsen of een alternatieve roestplaats aan te bieden in de vorm van een toegankelijke schuur of stal of een beschutte zitplaats onder een overkapping. Deze alternatieve locatie dient voor de sloop van het bedrijfsgebouw gereed te zijn. Hiervoor is een mitigatieplan noodzakelijk.

Hoewel niet noodzakelijk, kan het mitigatieplan middels een ontheffingsaanvraag ter beoordeling aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) worden voorgelegd. Wanneer dit voldoende is om overtreding te voorkomen, wordt een beschikking verleend met daarin de goedkeuring van de mitigerende maatregelen. Deze beschikking krijgt u in de vorm van een 'positieve afwijzing van de ontheffingsaanvraag'. Met deze beschikking kan tegenover bezwaarmakers of handhaving aantoonbaar worden gemaakt, dat er gehandeld wordt conform de bepalingen van de Flora- en faunawet.

Torenavalk

De torenvalk heeft een vaste rust-slaapplaats in de nieuwe loods aan de westzijde (figuur 2). Vaste verblijfplaatsen van een torenvalk vallen onder categorie 5. Dergelijke vaste rust- en verblijfplaatsen zijn niet jaarrond beschermd, tenzij daarvoor zwaarwegende redenen zijn aan te wijzen. Dat is in dit geval niet aan de orde gezien de alternatieven die in de omgeving aanwezig zijn.

Steenuil

Op de planlocatie zijn tijdens de veldbezoeken steenuilen aangetroffen. Hoewel de voortplantingsplaats zich aan de Kruishaarseweg (figuur 2) bevindt, maakt de planlocatie onderdeel uit van het broedterritorium en is belangrijk als foerageergebied. Om de functionaliteit van de voortplantingsplaats te waarborgen, is een afwisseling in habitats ook in de nieuwe situatie noodzakelijk. Indien de ruimtelijke ontwikkeling en de landschappelijke inpassing conform het ontwerp (bijlage 2) plaatsvindt, wordt aan deze voorwaarde voldaan.

Overige vogelsoorten

Er dient rekening gehouden te worden met het voorkomen van broedvogels, waarvan de nesten niet jaarrond beschermd zijn. Om verstoring van broedvogels zoveel mogelijk uit te sluiten, dient de sloop van de agrarische bedrijfsgebouwen en de eventuele verwijdering van beplanting, buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd (het broedseizoen loopt grofweg van ½ maart tot ½ augustus). Mocht er tijdens de uitvoer van werkzaamheden toch onverhoopt op broedende vogels gestuit worden, dan dienen de werkzaamheden stilgelegd te worden en naar een later tijdstip te worden opgeschort.

3. VOORGENOMEN INGREEP OP DE LOCATIE EN ONDERBOUWING

3.1. Beoogde activiteiten en wijze van uitvoering

De planlocatie Overhorsterweg 37 in Voorthuizen bestaat uit een voormalige melkveehouderij. De initiatiefnemer is voornemens de agrarische functie te beëindigen en de locatie middels toepassing van het functieveranderingsbeleid om te vormen naar een woonbestemming.

Er zijn twee bedrijfswoningen en een aantal bedrijfsgebouwen aanwezig. Om te voldoen aan de regeling functieverandering zal een belangrijk deel van de agrarische bebouwing op het erf aan de Overhorsterweg en de schapenstal in het weiland aan de noordkant van de Overhorsterweg gesloopt worden. Zo ook de tweede bedrijfswoning die zich in de schuur bevindt. Deze zal echter na sloop opnieuw gebouwd worden. De bestaande bedrijfswoning met aanbouw blijft in stand.

Na sloop van agrarische opstallen mag in ruil hiervoor één nieuwe woning gebouwd worden. Deze nieuwe woning wil men ten noorden van de Overhorsterweg plaatsen. Hiertoe worden extra compensatiemaatregelen voorgesteld die niet alleen zorgen voor een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het landschap, maar ook voor de versterking van het leefgebied van de das. Door aanleg van de nieuwe rondweg Voorthuizen wordt het leefgebied van onder meer de das verstoord en versnipperd. De op de gronden van de initiatiefnemer voorgestelde compensatiemaatregelen zorgen voor een verbetering van het leefgebied van dassen en andere soorten.

De nieuwe erven worden hier ingepast door de aanplant van struweelhagen met daarin verspreid enkele bomen aan de buitenzijde van het erf. De erven worden van elkaar gescheiden door struweelhagen. Aan de overzijde van de Overhorsterweg wordt het bestaande bosje aangevuld. De overgang naar de es wordt deels open gelaten om deze juist zichtbaar te maken. De weide naast de nieuwe woning zal extensief beheerd worden als natuurlijk grasland. Hiermee wordt aangesloten bij de natuurdoelstelling van de verderop gelegen Gelders Natuurnetwerk. De voorzijde van de nieuwe erven wordt voorzien van een lage haag en enkele (fruit)bomen. De overige grond komt toe aan de landbouw.

De beoogde inrichting van het plangebied zal bijdragen aan de eisen die een kerkuil stelt aan zijn functionele leefomgeving. Er zijn goede foerageermogelijkheden voorhanden, in de zin dat er goed leefgebied voor muizen ontstaat, het landschap wordt versterkt met landschapselementen en er zijn voldoende uitkijkposten. De situatie voor wat betreft wegen blijft ongewijzigd t.o.v. de huidige situatie. In bijlage 2 is het beoogde inrichtingsplan (Agroplan) en de te slopen gebouwen weergegeven.

3.2. Doel en belang van activiteiten

De bedrijfsvoering van het melkveebedrijf is sinds enige tijd op de planlocatie gestaakt. De bedrijfsgebouwen, gebouwd en ingericht ten behoeve van de agrarische activiteiten, zijn niet langer functioneel. Een deel van de bebouwing is in vervallen staat geraakt. Het is voor de eigenaar geen optie om de ontstane situatie over langere tijd zo te handhaven, zowel vanuit wenselijkheid als financieel oogpunt.

3.3. Planning en onderbouwing van activiteiten

De sloop van de bebouwing zal plaatsvinden op een tijdstip waarop dit ecologisch verantwoord is. Dit betekent dat de werkzaamheden buiten het broedseizoen zullen plaatsvinden, aangezien in en rond de te slopen schuren verscheidene algemeen voorkomende broedvogelsoorten zijn te verwachten.

Vanaf half augustus tot half maart zal het risico op aantasting van een bezet nest van broedvogels gering zijn. Tegelijkertijd overlapt deze periode met de tijd dat de kerkuil van de roestplaats gebruik maakt, aangezien deze elders broedt. Om deze reden dient voorafgaand aan de sloop gecontroleerd te worden of de kerkuil aanwezig is.

De alternatieve roestplaats dient geschikt te zijn voorafgaand aan de sloop van de schuur met de oude roestplaats.

3.4. Alternatieven

Benutting van de bedrijfsgebouwen voor andere doeleinden, bijvoorbeeld wonen, is geen bruikbaar alternatief en financieel onrealiseerbaar. Handhaven van de huidige situatie zal leiden tot verder verval van de bebouwing, waardoor het op de lange duur ook voor de kerkuil niet meer geschikt is als verblijfplaats. Bovendien is vanwege de aanwezigheid van asbest het uit veiligheidsoogpunt voor de lange termijn niet wenselijk de huidige bebouwing te handhaven.

4. EFFECTEN VAN DE INGREEP OP FLORA EN FAUNA

4.1. Ecologie kerkuil

Onderstaande beschrijving is grotendeels afkomstig uit de soortenstandaard kerkuil (RVO 2015).

Leefwijze

Kerkuilen zijn standvogels, enkel slechte weersomstandigheden en voedselschaarste in de winter kunnen leiden tot zwerfgedrag. Eenmaal gevestigd, blijven kerkuilen meestal hun hele leven in hetzelfde gebied. De voortplantingsperiode begint in februari met toenemend territoriaal gedrag. De leg van de eerste broedsels vindt meestal van eind maart tot begin mei plaats. In muizenrijke jaren zijn er vervolgbroedsels in juli en augustus en soms ook nog van oktober tot december. Er worden vier tot zeven eieren per broedsel gelegd, in muizenrijke jaren soms tot twaalf eieren. De broedtijd bedraagt circa 30 dagen. Na twee maanden zijn de jonge vogels vliegvlug. Wanneer de vogels drie tot vier maanden oud zijn, worden ze uit het territorium van hun ouders verjaagd. Aan het einde van het eerste levensjaar zijn kerkuilen geslachtsrijp.

Habitat en voedsel

De kerkuil is een soort die voorkomt in cultuurland met grasland en bouwland die begrensd worden door kruidenrijke akkerranden, houtwallen, heggen of bosjes. Ze worden vrijwel nooit in bossen aangetroffen. In Nederland ligt is een territorium vaak tussen de 60 tot 1.200 hectare groot. De omvang is afhankelijk van de kwaliteit van het gebied voor de kerkuil.

Kerkuilen eten voornamelijk veld- en spitsmuizen, maar ook wel andere muizen. Muizen vormen ongeveer 98 procent van het voedsel van de kerkuil. Omdat de veldmuis één van de belangrijkste prooidieren is, leiden piekjaren van veldmuiscpopulaties tot goede broedjaren voor de kerkuil. De kerkuil eet, afhankelijk van het aanbod, ook wel eens een zangvogel.

Verblijfplaatsen en functionele leefomgeving

De kerkuil gebruikt een aantal vaste plekken in zijn territorium als nestplaats en als vaste rust- en verblijfplaats. Hij wisselt tussen deze plekken. De plekken kunnen enkele honderden meters afstand van elkaar liggen. De kerkuil is flexibel in het gebruik van deze plekken, daarbij is wel van belang dat het aanbod van geschikte plekken voldoende groot is. De kerkuil heeft twee relevante typen vaste verblijfplaatsen, te weten:

a) Nestplaatsen

Kerkuilen broeden vooral in de hoge, donkere en tochtvrije delen van boerenschuren en andere gebouwen die voor de kerkuil toegankelijk zijn. De kerkuil broedt tegenwoordig in ongeveer 90 procent van de gevallen in nestkasten die in deze gebouwen zijn geplaatst. Bij uitzondering broedt de kerkuil ook nog wel eens in een holle boom. De kerkuil is zeer honkvast voor wat nestplaats betreft. De nestplaats is na de voortplantingsperiode vaak ook als rust- en verblijfplaats in gebruik. Hoewel, de winterverblijfplek wel vaak een andere plaats is dan de nestplaats. Ook wisselt de kerkuil vaak van plek bij een tweede legsel. Kerkuilen zijn in staat om nieuwe nestplekken in de directe omgeving te vinden en te accepteren, als dat nodig is. Het is belangrijk dat deze alternatieven zich op donkere plekken bevinden.

b) Overige rust- en verblijfsplaatsen

Zowel het mannetje als het vrouwtje gebruiken de nestplek vaak ook buiten de voortplantingsperiode, maar dan als vaste rust- en verblijfplaats, of te wel roestplaats. De winterverblijfplaats is echter lang niet altijd dezelfde plaats als de nestplaats. Deze rust- en

verblijfplaatsen zijn bij voorkeur niet uitpandig. In de winter, vooral in de perioden met een dik sneeuwdek, hebben de kerkuilen dan onvoldoende de mogelijkheid om voedsel te vinden. Bij inpandige verblijfplaatsen kunnen ze ook in de schuur foerageren.

Functionele leefomgeving

De functionele leefomgeving van een nestplaats en van een vaste rust- of verblijfplaats is de omgeving van die plaatsen die nodig is om ze als zodanig te laten functioneren. Een nestplaats bijvoorbeeld, kan alleen succesvol functioneren als er voldoende habitat van voldoende kwaliteit is om zich te kunnen voortplanten. Het hele proces van eieren leggen tot en met het opgroeien van de jongen moet er plaats kunnen vinden. De functionele leefomgeving van een nestplaats moet het hele jaar voldoende voedsel leveren en is daarom van groot belang. Het territorium van de kerkuil wordt beschouwd als de functionele leefomgeving van de nestplaats en vaste rust- of verblijfplaatsen. De percelen in dat territorium die niet of nauwelijks worden gebruikt, bijvoorbeeld omdat er geen of weinig voedsel voor de kerkuil te vinden is, of die alleen in jaren met erg veel muizen gebruikt worden, horen feitelijk niet tot de functionele leefomgeving.

Verspreiding en aantalsontwikkeling

Kerkuilen worden in grote delen van Nederland aangetroffen. De kerkuil broedt jaarlijks in wisselende aantallen, wat voornamelijk afhankelijk is van het muizenaanbod. Na een sterke afname van de populatie in de jaren zestig en zeventig tot circa 100 broedparen in 1979, als gevolg van intensiever landgebruik, het gebruik van bestrijdingsmiddelen tegen muizen en een aantal strenge winters. Sindsdien is de populatie weer toegenomen, waarbij de stand zich sinds 2000 gestabiliseerd lijkt te hebben. Momenteel zijn er tussen de 2.000 en 3.000 broedparen in Nederland. Dit herstel is voornamelijk bepaald door specifieke en door vrijwilligersgroepen uitgevoerde beschermingsmaatregelen, zoals het plaatsen van nestkasten en het geven van voorlichting. Daarmee is de soort sterk afhankelijk van menselijke *goodwill*.

4.2. Effecten op korte termijn op beschermde soorten

Door de sloop van de schuur gaat een vaste verblijfplaats verloren die de kerkuil reeds geruime tijd als roestplaats in gebruik heeft. Kerkuilen hebben een vrij groot territorium. De kerkuil gebruikt een aantal vaste plekken in zijn territorium als voortplantingsplaats en/of als vaste rust- en verblijfplaats. De soort wisselt tussen deze plekken. De plekken kunnen enkele honderden meters afstand van elkaar liggen. De kerkuil is flexibel in het wisselen van vaste plek, wel is het daarbij van belang dat er voldoende geschikte plekken aanwezig zijn binnen het territorium. Dit aanbod wordt voornamelijk gevormd door de ongeveer 15.000 kerkuilkasten in Nederland (RVO 2015). Het is belangrijk dat de plekken donker en tochtvrij zijn. Op korte termijn zal de kerkuil naar verwachting uitwijken naar een andere verblijfplaats in het territorium.

Ook op korte termijn is een tijdelijke achteruitgang of het tijdelijk niet beschikbaar zijn van een verblijfplaats niet toegestaan (RVO 2015).

4.3. Effecten lange termijn op gunstige staat van instandhouding

Het verwijderen van een enkele roestplaats van de kerkuil zal weinig impact hebben op het voortbestaan van de lokale populatie. Echter, omdat de ontwikkelingen in het agrarisch buitengebied gepaard gaan met een algehele afname van geschikt roestplaatsen kan het verlies van de verblijfplaats op de onderzoekslocatie op de lange termijn toch negatieve gevolgen hebben.

Om het aanbod van roestplaatsen voor de kerkuil binnen zijn territorium voor de lange termijn op peil te houden zal er een nieuwe verblijfplaats (roestplaats) aangeboden moeten worden.

4.4. Verbodsbepalingen Flora- en faunawet

Gelet op artikel 11 van de Flora- en faunawet, 'is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren'.

De kerkuil is gerangschikt als categorie 3 (Ministerie EL&I, 26 augustus 2009: Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten). Dit betreft nesten van vogels die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk zijn van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.

Er is geen nest of broedterritorium van de kerkuil op de planlocatie aanwezig. Vaste rust- en verblijfplaatsen zijn enkel beschermd wanneer ze een essentieel vormen van het leefgebied van de kerkuil. Gelet op de mate van gebruik, wordt verondersteld dat de vaste rust- en verblijfplaats (roestplaats) een essentieel onderdeel is van het leefgebied, en geldt daarmee als jaarrond beschermd.

Mitigatie van de roestplaats is noodzakelijk om de functionaliteit van het leefgebied te behouden en overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen. Hierbij dient een alternatieve rust- en verblijfplaats geboden worden, welke de kerkuil bescherming biedt tegen predatie en bovendien duurzaam in stand blijft.

De Soortenstandaard Kerkuil (RVO 2015) vermeld hierbij het volgende. 'Een vervangende verblijfplaats heeft nooit dezelfde eigenschappen als de oorspronkelijke verblijfplaats. Hierdoor kan een vervangende verblijfplaats zowel wat betreft zijn eigenschappen als zijn locatie, minder geschikt blijken dan verwacht. Dit wordt ondervangen door een overmaat aan verblijfplaatsen aan te bieden. Hoe meer alternatieve verblijfplaatsen aanwezig zijn hoe groter de kans is dat minimaal één van deze geschikt gevonden wordt. Hoe dichter de vervangende verblijfplaats bij de oorspronkelijke verblijfplaats wordt gerealiseerd, hoe groter de kans is op succes. De alternatieve verblijfplaatsen moeten voor minimaal eenzelfde aantal kerkuilen dezelfde functie kunnen vervullen als de oorspronkelijke plaats die verdwijnt'.

Voor elke verblijfplaats die zijn functie niet meer kan vervullen wordt gezorgd dat er meerdere nieuwe alternatieve verblijfplaatsen aanwezig zijn (RVO 2015).

5. ECOLOGISCH WERKPROTOCOL

In een ecologisch werkprotocol staat omschreven (a) welke maatregelen, (b) waar en wanneer en (c) hoe, getroffen dienen te worden om negatieve effecten op beschermde soorten te voorkomen.

Dit ecologische werkprotocol moet op de planlocatie aanwezig zijn en de inhoud moet bij de initiatiefnemer en de betrokken werknemers bekend zijn. De activiteiten dienen aantoonbaar volgens dit protocol worden uitgevoerd.

5.1. Mitigerende maatregelen

In de soortenstandaard voor de kerkuil (RVO 2015) wordt vermeld dat: voor iedere verblijfplaats die verloren gaat minimaal twee nieuwe verblijfplaatsen gecreëerd dienen te worden. Daarbij dienen de nieuwe verblijfplaatsen op een voor de kerkuil geschikte wijze en plek te worden gecreëerd en dient het beheer van de nieuwe voorzieningen duurzaam geregeld te zijn.

Voor vervangende verblijfplaatsen geldt (RVO 2015):

- Vervangende verblijfplaatsen moeten in de directe omgeving (in de regel binnen 500 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats, in het oorspronkelijke territorium) worden geplaatst, en buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden staan.
- Ze moeten op een voor de kerkuil geschikte wijze en plek worden opgehangen. Er kan een toegang tot het gebouw worden gemaakt door hierin een opening in de gevel te maken, al dan niet in combinatie met het plaatsen van een nestkast.
- Ze moeten minimaal drie maanden voor de start van de werkzaamheden, en bij voorkeur al in de periode september tot december, aanwezig zijn, om de vogels te laten wennen aan de nieuwe voorzieningen.
- De aangeboden vervangende nestgelegenheid moet voldoende veiligheid bieden tegen predatoren.
- De aangeboden vervangende nestgelegenheid moet van voldoende duurzaam materiaal zijn.
- Het beheer van de nieuwe voorzieningen moet duurzaam geregeld zijn.

De roestplaats kan gemitigeerd worden door (1) een alternatieve roestplaats aan te bieden in de vorm van een toegankelijke schuur of stal of een beschutte zitplaats onder een overkapping, of (2) een kerkuilenestkast in een van de nieuw te realiseren bijgebouwen te plaatsen.

Ad 1. Een beschutte zitplaats dient bij voorkeur aan een rustige zijde van het erf in het donker gelegen te zijn. Deze kan bestaan uit een dwarsbalk of plank in een kapschuur of anderszins open gebouw. Daarbij is van belang dat dient deze voldoende veilig en dus onbereikbaar is voor predatoren.

Ad. 2 Een kerkuilenkast heeft afmetingen van circa 75 x 40 x 45 cm en bestaat uit twee compartimenten. Kerkuilenkasten zijn kant en klaar te koop, maar kunnen ook zelf worden gemaakt. Details over de bouw en plaatsing zijn vermeld in bijlage 3 en is overgenomen van de 'Handleiding kerkuilen' van de kerkuilenwerkgroep Nederland (de Jong 2013). Een dergelijke kast kan op de nokbalken worden gemonteerd, maar kan ook direct tegen de buitenmuur worden geplaatst. Aan de buitenzijde van de gevel wordt een zitplank bevestigd die de kerkuil kan gebruiken om de nestkast te bereiken. De ingang van een dergelijke kast dient onverlicht te zijn.

5.2. Tijdstip en locatie mitigerende maatregelen

Kerkuilen hebben de tijd nodig om aan nieuwe verblijfplaatsen te wennen. Gedurende deze gewenningsperiode moeten zowel de oorspronkelijke situatie als de nieuw aangebrachte vervangende voorzieningen tegelijkertijd aanwezig zijn. Hierdoor kunnen de kerkuilen de voorzieningen ontdekken en verkennen voor de ingreep wordt uitgevoerd. Een voldoende lange gewenningsperiode is nodig om een minimaal succes van de maatregelen te waarborgen. Hoe dichter de vervangende verblijfplaats bij de oorspronkelijke verblijfplaats wordt gerealiseerd, hoe groter de kans is op succes. In de laatste maand van de gewenningsperiode kan al aangevangen worden met het langzamerhand ongeschikt maken van de oorspronkelijke verblijfplaats.

Een dergelijke verblijfplaats dient rustig en donker gelegen te zijn alsmede onbereikbaar te zijn voor predatoren. De alternatieve verblijfplaats dient tenminste drie maanden voor de sloop van het bedrijfsgebouw waarin de roestplaats zich bevindt gereed en functioneel te zijn.

Vervangende roestplaats 1

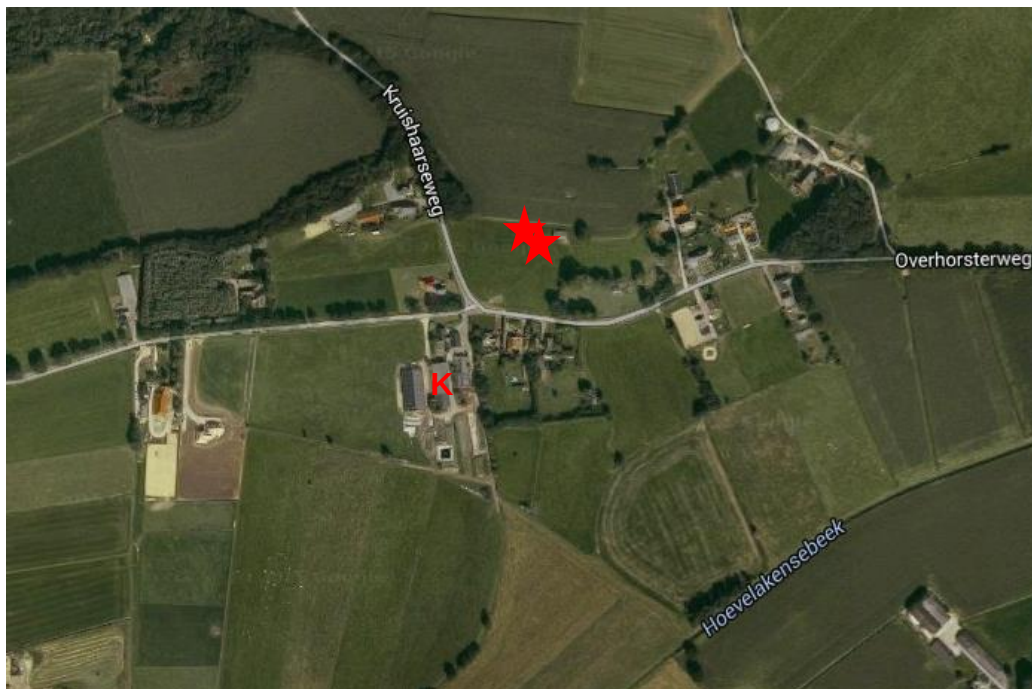
Eén roestplaats wordt in de nieuw te realiseren half-open loods aan de overzijde van Overhorsterweg aangeboden (figuur 5). Dit betreft in een beschutte, donkere en predator-veilige plek in de vorm van een brede plank onder de nok van de overkapping in het open gedeelte van de loods. Dit biedt tevens de mogelijkheid tot foerageren in de loods in geval er sprake is van een gesloten sneeuwdek. Deze alternatieve locatie ligt op een afstand van circa 125 meter van de huidige roestplaats. Aangezien er nog geen concreet ontwerp voorhanden is, wordt in figuur 3 een voorbeeld gegeven hoe de half-open loods erbij benadering uit komt te zien. De bestaande schapenstal aan de overzijde kan als tijdelijke locatie dienen, mocht de sloop van de bedrijfsgebouwen eerder plaatsvinden dan de beoogde nieuwbouw van de schuur. In dat geval, dient hier tijdelijk een gelegenheid om te roesten te worden aangebracht zoals hierboven vermeld.

Figuur 3. Impressie van een te realiseren half-open loods aan overzijde Overhorsterweg 37

Vervangende roestplaats 2

De tweede roestplaats wordt ook in de nieuw te realiseren half-open loods (figuur 3) aangebracht, maar dan in de vorm van een nestkast. Een nestkast kan dienst doen als roestplaats, maar biedt tegelijkertijd een geschikte nestplaats. Voldoende geschikte nestplaatsen zijn voor een kerkuilenvaar van belang omdat deze bij meerdere broedsels per jaar wisselen van broedlocatie. Over de levering en plaatsing van een nestkast is met de heer Hofs van de Kerkuilengroep IVN Barneveld overleg gevoerd.

Figuur 5. Kaart met bestaande roestplaats (K) en de twee alternatieve verblijfplaatsen

Op deze wijze worden twee alternatieve roestplaatsen aangeboden, waarvan er één in geval van een dik sneeuwdek ook extra foerageermogelijkheden biedt, terwijl de ander kan fungeren als nestlocatie. Beide zijn zeer van belang van het behoud van een lokale kerkuilpopulatie.

De sloopwerkzaamheden vinden plaats buiten het broedseizoen van de kerkuil, tussen augustus en februari. De verblijfplaats van de kerkuil wordt vooraf door een ecologisch begeleider aangewezen aan de uitvoerder van de sloopwerkzaamheden. Voorafgaand aan de sloop wordt vastgesteld dat de kerkuil gevlucht is. Indien dit niet het geval is, zal de ecologisch begeleider de kerkuil verjagen. Indien de kerkuil zijn toevlucht zoekt in een andere schuur, zal deze ook daar verjaagd worden.

5.3. Zorgvuldig handelen en zorgplicht

De zorgplicht verplicht een ieder handelen na te laten waarvan men redelijkerwijs kan vermoeden dat die tot schade aan in het wild levende planten en dieren leidt. De zorgplicht geldt dus ook voor niet-beschermde soorten. Zorgvuldig handelen gaat verder en is alleen verplicht voor strikt(er) beschermde soorten.

Zorgvuldig handelen

Zodanig handelen dat er geen 'wezenlijke invloed' is op (de populaties van) beschermde soorten en dat, voor zover het dieren betreft, schade aan dieren zelf en aan hun voortplantings- en vaste

rust- en verblijfplaatsen zo veel mogelijk wordt voorkomen. Zorgvuldig handelen houdt in elk geval ook in dat, voorafgaand aan en tijdens werkzaamheden, voor zo ver in redelijkheid gevegd, alles wordt verricht of gelaten om te voorkomen of zo veel mogelijk te beperken, dat dieren worden verwond of gedood of dat nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen worden beschadigd, vernield of verstoord. Zorgvuldig handelen is verplicht voor soorten van tabel 2 en 3 en vogels.

Zorgplicht

In artikel 2 van de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen: een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Dat wil zeggen dat een ieder die redelijkerwijs kan vermoeden of weet dat zijn of haar handelingen nadelige gevolgen kunnen hebben voor (individuele) planten of dieren verplicht is om deze handelingen achterwege te laten of de gevolgen zoveel mogelijk te beperken. De zorgplicht is ingegeven door wat algemeen beschaafd en fatsoenlijk wordt geacht, terwijl zorgvuldig handelen verder gaat. De zorgplicht geldt altijd voor alle individuen van in Nederland voorkomende soorten planten en dieren, ongeacht of de soort beschermd is en ongeacht of er ontheffing of vrijstelling is verleend.

Broedvogels

Voor de andere broedvogels zijn geen aanvullende maatregelen noodzakelijk. Er wordt gewerkt buiten het broedseizoen (dus werken binnen de periode van half augustus tot maart). Huismussen zullen zich in tegenstelling tot de uilen niet verschuilen in loze ruimtes, maar direct wegvliegen.

Grondgebonden zoogdieren en amfibieën

De werkzaamheden worden uitgevoerd buiten het de kraamperiode en buiten periodes met strenge vorst. Om schade aan marterachtigen te voorkomen wordt allereerst de vegetatie verwijderd, zodat aanwezige steenhopen, stapels hout en dergelijke vrij komen te liggen. Vervolgens worden de vrij liggende stapels materialen met een kraan voorzichtig open gelegd. Eventuele dieren krijgen de gelegenheid om weg te vluchten, hierna kunnen de werkzaamheden worden voortgezet en worden alle materialen worden opgenomen en afgevoerd.

Overige soorten

Hoewel er geen andere beschermde soorten ter plaatse verwacht worden, dient eventueel aanwezig dieren de gelegenheid te krijgen om weg te vluchten, hierna kunnen de werkzaamheden worden voortgezet en worden alle materialen worden opgenomen en afgevoerd.

6. SAMENVATTING

Van Bommel Faunawerk heeft in opdracht van de heer van Middendorp een mitigatieplan voor de kerkuil opgesteld ten behoeve van de voorgenomen sloop van de bedrijfsbebouwing aan de Overhorsterweg 37 te Voorthuizen in de gemeente Barneveld.

De volgende onderzoeksvragen zijn beantwoord:

Welke beschermde soorten zijn in het plangebied aanwezig?

- De soort die op de onderzoekslocatie is vastgesteld is de kerkuil.

Welke functie heeft het plangebied voor de soorten?

- Op de onderzoekslocatie is een roestplaats (vaste rust- en verblijfplaats) voor de kerkuil aanwezig, die vooral buiten het broedseizoen wordt gebruikt.

Wat is de omvang en duurzame staat van instandhouding van de bij de ingreep betrokken populaties van beschermde soorten?

- De omgeving van de onderzoekslocatie bestaat uit redelijk kleinschalig landschap dat voor soorten als de kerkuil zeer van belang is. Landelijk is er sinds het jaar 2000 sprake van een stabilisatie na een herstel van de populatie sinds de jaren '80. Er zijn verblijfplaatsen (nestlocaties) van kerkuil in de directe omgeving bekend. Trends zijn moeilijk te bepalen aangezien er een grote natuurlijke fluctuatie is van de populatie, onder invloed van de muizenstand en strenge winters. De kerkuil is voor de voortplanting grotendeels afhankelijk van nestkasten.

Blijft de functionaliteit van de voortplantingsplaatsen en vaste rust- of verblijfplaatsen behouden?

- De functionaliteit blijft behouden door het aanbieden van alternatieve roestplaatsen. Door de toekomstige terreininrichting (landschappelijke inpassing) zal het gebied als foerageergebied voor de soort verbeteren.

Welke eigenschappen van het gebied moeten gemitigeerd of gecompenseerd worden?

- Het gaat om een roestplaats van een kerkuil, deze dient donker, beschermt en predator-veilig te zijn.

Hoe groot wordt het succes van de te nemen maatregelen ingeschat?

- De kerkuil is een cultuurvolger die in de omgeving van menselijke bewoning voorkomt. De soort maakt aantoonbaar gebruik van nestkasten of aangeboden alternatieve verblijfplaatsen. De kans op het succesvol mitigeren van de roestplaats is daarom groot.

Welke maatregelen moeten getroffen worden om aan de plicht tot zorgvuldig handelen en de zorgplicht te voldoen?

- Er worden twee alternatieve verblijfplaatsen binnen een straal van 500 meter van de planlocatie gecreëerd. Dat wil zeggen in de nieuw te bouwen half-open loods aan overzijde van de Overhorsterweg 37 op een afstand van circa 125 meter van de bestaande roestplaats, worden de volgende verblijfplaatsen aangeboden:
 1. Roestplaats in de vorm van een brede plank in de nok van de overkapping in het open gedeelte van de loods, welke beschermt, donker en predator-veilig is. Dit biedt tevens de mogelijkheid tot foerageren in de loods in geval er sprake is van een gesloten sneeuwdek.

2. Roestplaats in de vorm van een nestkast aan andere zijde van de loods. Deze nestkast biedt naast een roestplaats, tevens een geschikte broedlocatie.
 - Deze zijn tenminste drie maanden voor de sloop functioneel.
 - De sloop wordt ecologisch begeleid, voor de sloop wordt gecontroleerd of de kerkuil aanwezig is en zo nodig wordt deze verjaagd.
 - Er wordt gewerkt buiten het broedseizoen, waardoor er een minimale kans is op verstoring van andere broedvogels. Ook wordt er gewerkt buiten periode van strenge vorst waardoor grondgebonden zoogdieren en amfibieën de gelegenheid hebben om weg te vluchten.
 - De uitvoerder zal werken conform het ecologisch werkprotocol.

Zijn er voor de streng beschermde soorten geen andere bevredigende oplossingen?

- Het behoud van de huidige situatie is niet wenselijk als ook niet financieel haalbaar. Op den duur zal door verval de roestplaats voor de kerkuil alsnog verloren gaan. Ook is vanuit veiligheidsoogpunt vanwege de aanwezigheid van asbest het handhaven van de bestaande bebouwing niet wenselijk.

7. LITERATUUR

Bommel, F. van (2015) Quickscan flora en fauna en aanvullend onderzoek kerkuil: Overhorsterweg 37, Voorthuizen. Van Bommel Faunawerk. Rapportnummer 024-15.

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk en J.B.M. Thissen, 1992. *Atlas van de Nederlandse Zoogdieren*. Uitgeverij KNNV, Utrecht.

Jong, J. de (2013) De Kerkuil: Een handleiding voor beschermers. Uitgave SKWN, Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland.

Ministerie van LNV, 2005. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten! Ministerie van LNV, Den Haag.

Ministerie van LNV, 2005. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Ministerie van LNV, Den Haag.

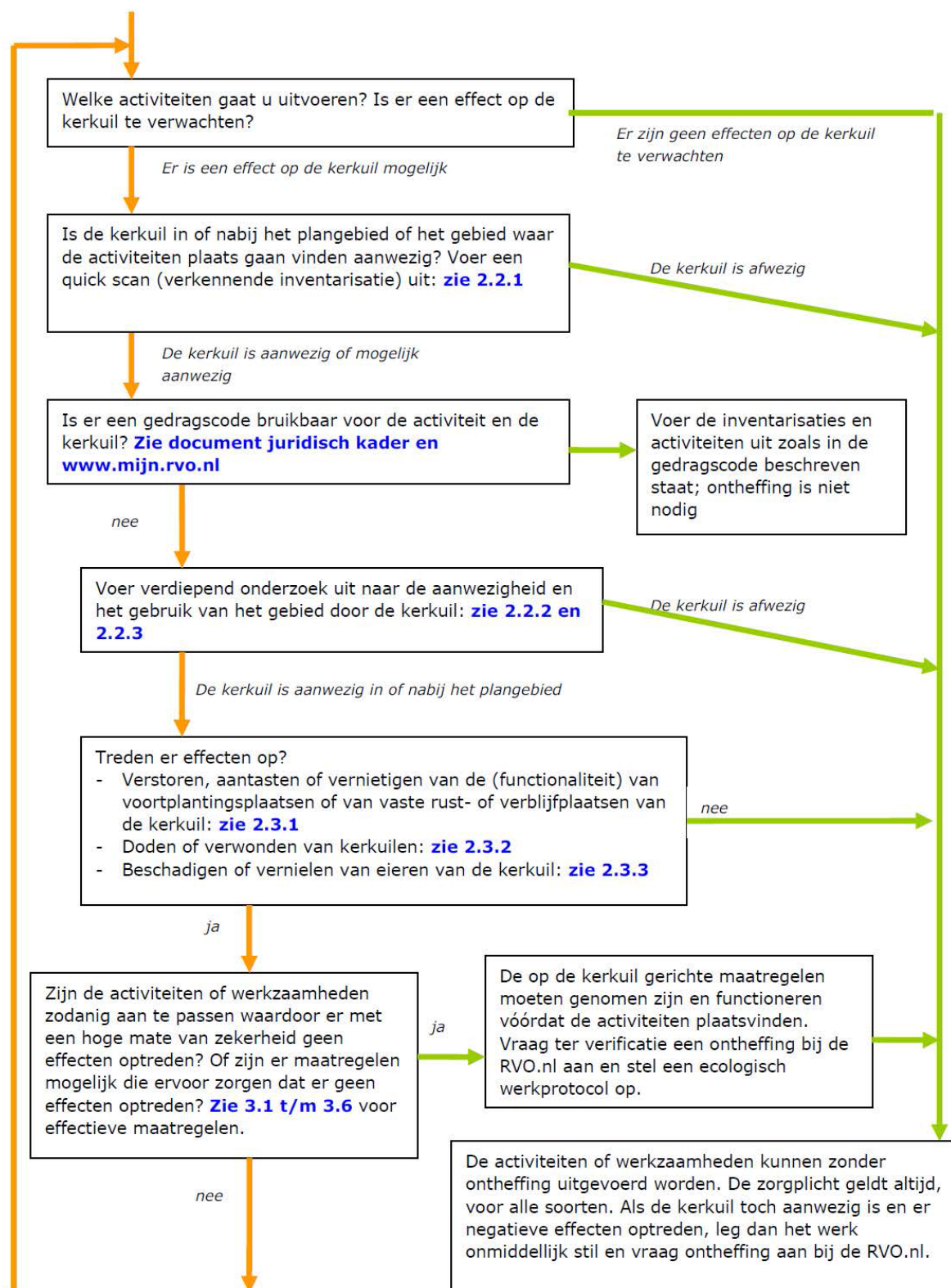
Provincie Gelderland, 2014. Omgevingsvisie Gelderland, vastgesteld 9 juli 2014.

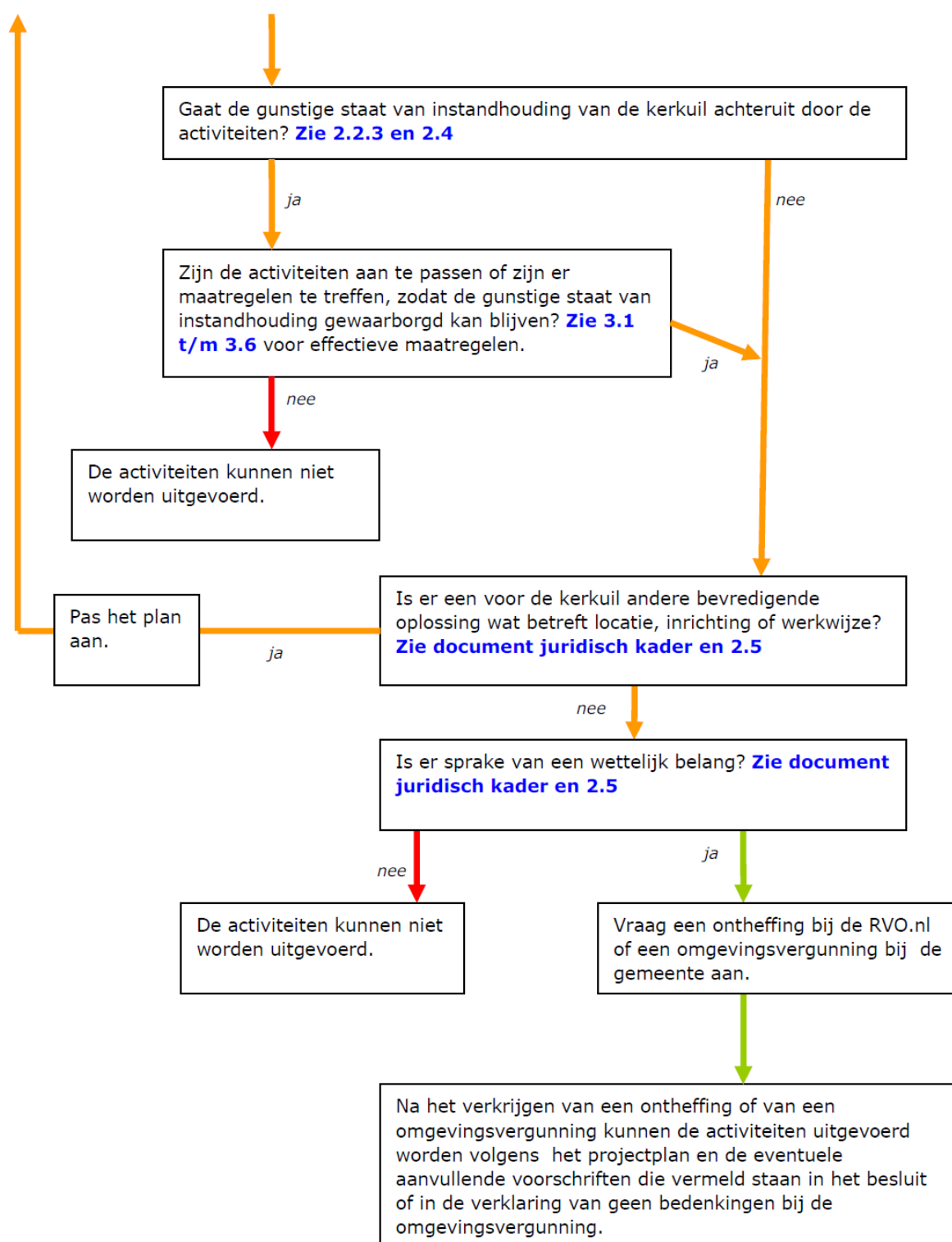
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (2015) Soortenstandaard Kerkuil. Versie 2.0. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. *Atlas van de Nederlandse Broedvogels: 1998 – 2000*. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

BIJLAGE 1 TOETSINGSSCHEMA KERKUIL FLORA- EN FAUNAWET

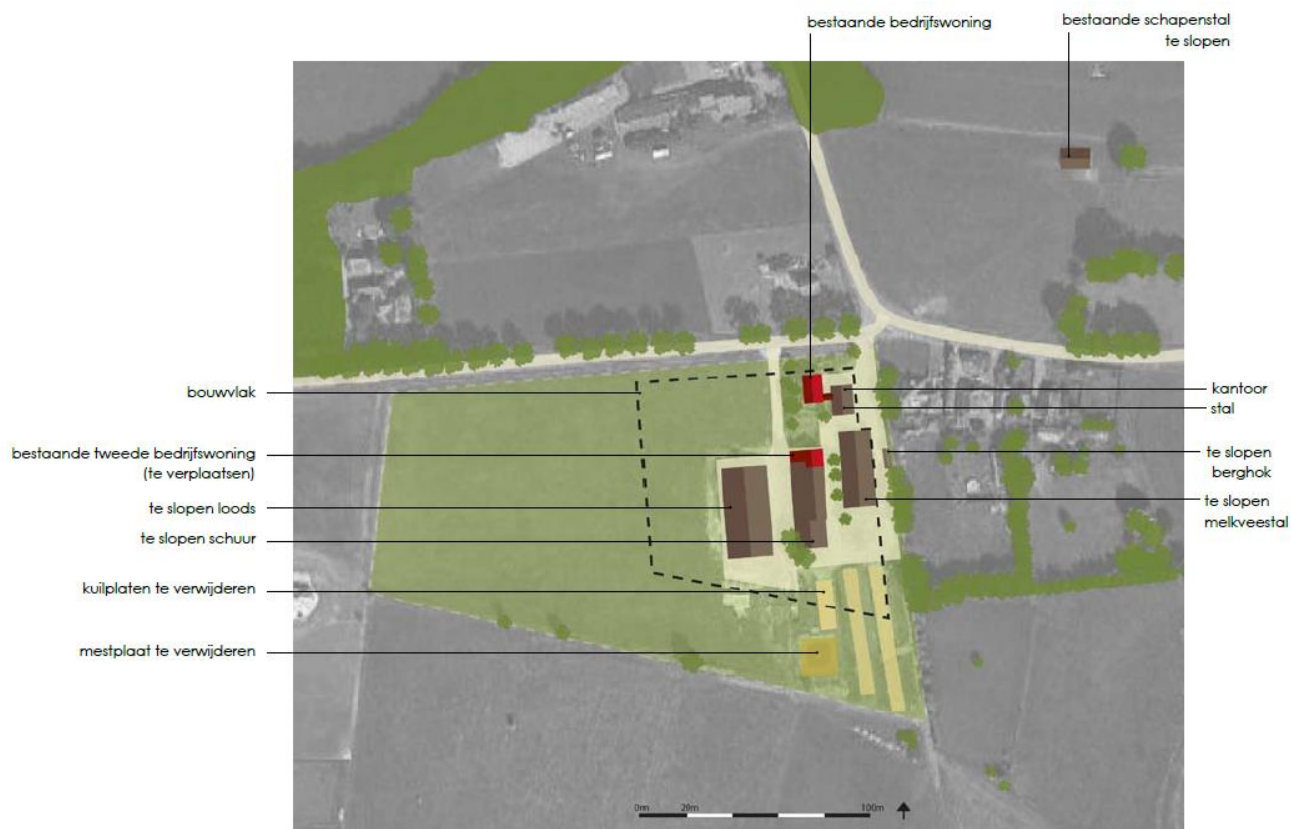
Stroomdiagram overgenomen uit de Soortenstandaard Kerkuil 2.0. (RVO 2015).

BIJLAGE 2. INRICHTINGSSCHETS PLANLOCATIE

Schetsen overgenomen van Agroplan bv.

Schets van bestaande situatie.

Schets van toekomstige situatie na inrichting

BIJLAGE 3. NESKASTEN VOOR KERKUIL

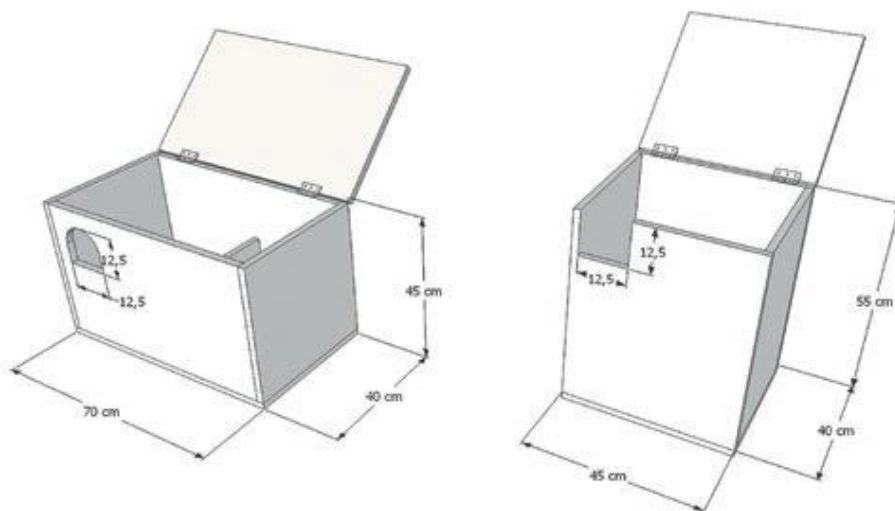
Tekeningen en teksten overgenomen uit De Kerkuil: Een handleiding voor beschermers (de Jong 2013).

Het horizontale model en het verticale model.

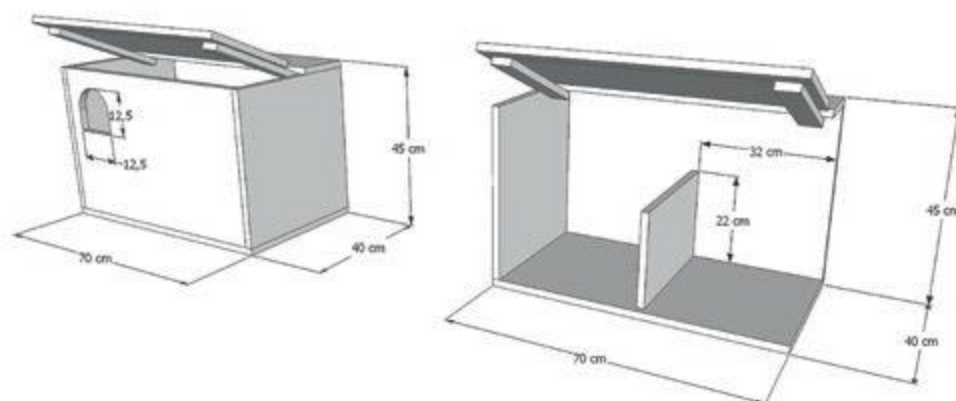
In de Achterhoek werden tegen het einde van de zestiger jaren twee typen nestkasten op verschillende locaties uitgetest: het “verticale” en het “horizontale model”.

In januari 1975 schreef Sjoerd Braaksma in een persoonlijk advies aan Anne van der Wal (coördinator Friesland) dat het “horizontale model” goede resultaten opleverde. Met kleine aanpassingen wordt dit model tot vandaag de dag overal gebruikt. De verticale

kast is aan de kleine kant. Bij grote broedsels hebben de jongen bij het ouder worden nauwelijks bewegingsruimte en wordt het te vol in de kast. De kasten kunnen worden gemaakt van onbewerkt hout (bv. grenen- of vurenhout), multiplex of underlayment. Ongeverfd afvalhout is ook goed bruikbaar. De gewenste houtdikte is 15 tot 18 mm.

Standaard model nestkast

- Ruime afmetingen: 75 x 40 x 45 cm. Belangrijk is dat de hoogte minimaal 45 cm moet bedragen; de andere afmetingen kunnen variëren.
- Invliegopening: 12,5 x 12,5 cm (max. 15 x 15 cm) en de vliegopening zo hoog mogelijk, zodat de kans dat de jongen eruit vallen of elkaar eruit duwen zeer klein is.
- Het tussenschot op de bodem met een hoogte van ongeveer 15 cm moet ervoor zorgen dat het vrouwtje een afgescheiden en enigszins donkere broedruimte heeft.
- Een afneembaar deksel met latjes aan de onderkant voor de stevigheid is praktischer dan het scharnierend deksel. Het is goedkoper en tijdens de nestcontrole kan het deksel er naar alle kanten afgeschoven worden.
- In nieuwe kasten een laagje vocht absorberend nestmateriaal aanbrengen (bv. turfmolm).